

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
ETNOMUZIKOLOGIJOS KATEDRA

VERA VENCKŪNAITĖ-ČEPULIENĖ

Etnomuzikologijos katedros
IV kurso studentas

**AUTENTIŠKAS DAINUOJAMASIS FOLKLORAS VAIKŲ FOLKLORO
ANSAMBLIUOSE: UGDYMO POREIKIS IR GALIMYBĖS**

BAKALAURO GRETUTINIŲ PEDAGOGIKOS STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS

Darbo vadovas –
doc. dr. Gaila Kirdienė

Vilnius, 2018

TURINYS

ĮVADAS	3
1. LIETUVOS VAIKŲ FOLKLORO ANSAMBLIAI IR AUTENTIŠKAS DAINUOJAMASIS FOLKLORAS, KAIP NEFORMALUS MUZIKINIO UGDYMO TURINYS.....	5
1.1. Autentiško folkloro sąvoka	5
1.2. Vaikų folkloro ansamblių repertuaras ir jo mokymo(si) situacija	5
1.3. Autorės pedagoginio darbo patirtys	8
2. AUTENTIŠKO DAINUOJAMOJO FOLKLORO VAIKŲ FOLKLORO ANSAMBLIUOSE POREIKIS: TYRIMO REZULTATAI	10
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas	10
2.2. Mokinių atsakymų lyginamojo tyrimo rezultatai.....	10
2.3. Mokytojų atsakymų lyginamojo tyrimo rezultatai.....	16
2.4. Tyrimo apibendrinimas	21
IŠVADOS	23
REKOMENDACIJOS	24
LITERATŪROS SĄRAŠAS	25
PRIEDAI	26

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Lietuviai neretai save vadina dainuojančia tauta, o liaudies daina reprezentuoja tautines tradicijas ir paveldą. Panašu, jog net ir globaliniame šiuolaikiniame pasaulyje folkloras ne tik nepraranda savo reikšmės, bet ir atsiranda nauji jo panaudojimo būdai: *world music*, *extended vocal technique* ir kt. Net ir nuolat keliaujantys asmenys vis dažniau susidomi savo šaknimis ir siekia išmokti pristatyti savąją kultūrą svetur. Todėl tampa aktualus etnokultūrinis, etnomuzikinis ugdymas, supažindinantis su tradicijomis, kultūra, padedantis surasti sąsajų tarp praeities ir dabarties, kaip ir skirtumų, prieštarų tarp jų bei ugdytis vertybes.

Vaikų folkloro ansambliai – tai bene pirmoji grandis, kurioje net ir mažiausieji susipažįsta su savo tautos folkloru. Šią etnokultūrinės veiklos ir ugdymosi formą viena paveikiausių mokiniams laiko ir etninės kultūros pedagogai (Trinkūnienė, 2010). Vis dėlto pastebima tendencija, kad folkloro ansamblių pedagogai yra linkę iš anksto nustatyti tam tikras ribas, tariamai padedančias sudominti vaikus. Tai ypač siejasi su šiame darbe aptariamais dainuojamojo folkloro mokymo metodais – mokiniai beveik nėra supažindinami su liaudies dainos visuma, girdima, kai dainą autentiškai atlieka pirminės tradicijos atstovas. Ši visuma neapsiriboja tik tekstu ir melodija, tačiau turi ir savitą atlikimo tembrinę charakteristiką, varijavimo laisvę, melodinės puošybos stilistiką ir pan. Šios visumos ignoravimas skatina paviršutinišką, unifikuotą, į performatyvumą nukreiptą požiūrį į folklorą ir jo mokymąsi. Mokinių ir jų mokytojų požiūrių į autentišką folklorą atskleidimas leistų ieškoti tinkamiausių tokio folkloro mokymosi būdų. Susipažįstant su autentišku dainuojamuoju folkloru, lavėtų ugdytinių kūrybiškumas, vokalinės galimybės, plėstųsi akiratis, taip pat tai skatintų jų toleranciją, supratingumą ir pagarbą menkiau žinomiems ar net ir gerokai svetimiems reiškiniams.

Nors vaikų folkloro ansamblių Lietuvoje yra pakankamai nemažai, tačiau tyrimų apie jų veiklą trūksta. Ypač pasigendama tyrimų apie mokinių ir pedagogų požiūrį į pirminę, autentišką folklorinę tradiciją ir jos perėmimą, ugdant vaikus. Todėl kyla **probleminių tyrimo klausimų**:

- Kodėl reikalinga naudoti autentišką dainuojamąjį folklorą vaikų ugdyme?
- Koks yra autentiško dainuojamojo folkloro poreikis vaikų folkloro ansambliuose?
- Kokios autentiško dainuojamojo folkloro panaudojimo galimybės?

Tyrimo objektas: Autentiškas dainuojamasis folkloras kaip neformalaus muzikinio ugdymo turinys vaikų folkloro ansambliuose.

Tyrimo tikslas – atskleisti autentiško dainuojamojo folkloro, kaip neformalaus muzikinio ugdymo turinio, poreikį ir galimybes vaikų folkloro ansambliuose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibūdinti autentiško folkloro panaudojimo situaciją ir jo svarbą neformaliai vaikų ugdymui folkloro ansambliuose Lietuvoje, apibendrinus literatūros ir ankstesnių tyrimų duomenis.
2. Išanalizavus atlikto tyrimo duomenis, nustatyti, kokią tiriamų vaikų folkloro ansamblių ugdymo turinio (mokomosi repertuaro) dalį sudaro autentiškas dainuojamasis folkloras.
3. Palyginti, kaip vaikų folkloro ansamblių dalyviai ir vadovai vertina autentišką dainuojamąjį folklorą, koks jų požiūris į jį, kiek jis atrodo svarbus ugdymuisi šiandien.

Darbe taikyti šie tyrimo metodai:

1. Teoriniai – tyrimui aktualius klausimus nagrinėjančios mokslinės literatūros analizė, lyginimas.
2. Empiriniai – vaikų folkloro ansamblių dalyvių ir vadovų anketinė apklausa.
3. Tyrimo duomenų aprašymas, lyginimas, interpretavimas, apibendrinimas.

Tyrimo strategijos pagrindimas. Remiantis respondentų atsakymais į autorės sudarytus klausimynus vaikų folkloro ansamblių pedagogams ir mokiniams, buvo atliekama kiekybinė lyginamoji ir interpretacinė analizė (išsamiau apie tyrimą, jo organizavimą ir metodiką žr. antrą šio darbo skyrių).

Temos iširtumas. Nors literatūros apie vaikų folkloro ansamblių situacijos Lietuvoje įvairius aspektus yra gana daug, tačiau konkrečia tema rašyta nėra. Litanistė ir folkloristė Dalia Kubiliūtė (2009), kalbėdama apie įvairiems vaiko raidos laikotarpiams tinkamą repertuarą, jo įsisavinimo būdus, taip pat pamini ir folkloro perėmimo iš pateikėjų problemą. Repertuaro problemą nagrinėjo ir etnomuzikologė Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene (2003), tačiau ji apsiribojo rekomendacijomis, susijusiomis su folkloro žanrais, regionais. Puikus Jūratės Šemetaitės inicijuotas pokalbis su vaikų folkloro ansamblių vadovais (2003) atskleidžia kiek daugiau detalių apie folkloro mokymo metodus dirbant su mokiniais. Įvairių folkloro ansamblių pedagogų patirtys padeda pamatyti literatūroje sistemingai neaprašytą, tačiau besiformuojančią šiuolaikinę lietuvių tradicinio dainavimo mokymosi metodiką. Etnologė Aušra Zabielenė itin išsamiai tyrė vaikų folkloro ansamblių veiklą. Aptardama Klaipėdos krašto vaikų folkloro ansamblių situaciją (2009), autorė supažindina skaitytoją su kai kuriais mokytojų komentarais, atspindinčiais, jog mokant vaikus šiame krašte beveik nėra naudojama autentiška folklorine medžiaga. Straipsnyje apie vaikų folkloro ansamblių situaciją Varėnos rajone (2010) aptariami įvairūs aspektai, tačiau čia galime rasti, nors ir skurdžios, tačiau aktualios informacijos apie teigiamą pedagogų požiūrį į vaikų supažindinimą su pirmine folklorine tradicija.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, du skyriai, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

1. LIETUVOS VAIKŲ FOLKLORO ANSAMBLIAI IR AUTENTIŠKAS DAINUOJAMASIS FOLKLORAS, KAIP NEFORMALIAUS MUZIKINIO UGDYMO TURINYS

1.1. Autentiško folkloro sąvoka

Autentiškas dainuojamasis folkloras – tai surinktas, užrašytas ar kitaip saugomas nematerialusis tautinis paveldas, kurį Lietuvos kaime dar ir šiandien dažniausiai atlieka, saugo ir perduoda vyresnio amžiaus žmonės, menantys patys ir gebantys perduoti vaikams ir jaunimui išmintį, nuo mažų dienų išmoktą iš savo senelių, tėvų, kitų giminaičių ir kaimo bendruomenės. Jie neretai yra vieninteliai pirminės folklorinės tradicijos (dar vadinama gyvąja tradicija) tęsėjai, kai kurie – tikri etaloniniai liaudies dainininkai ar muzikantai, šokėjai.

Juos turime skirti nuo šių dienų liaudies dainų atlikėjų, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių pamėgo ir pasirinko dainuoti senąsias liaudies dainas. Dainuoti jie dažniausiai mokosi iš kitų folkloro atlikėjų, rečiau yra perėmę iš pirminės tradicijos dainininkų. Todėl juos galima vadinti antrinės folklorinės tradicijos atstovais. Net ir tiesioginio perėmimo atveju jie negalėtų būti laikomi pirminės tradicijos tęsėjais, kadangi gyvena ne vis dar gana izoliuotoje kaimo kultūroje, o mieste ir yra intensyviai veikiami globaliosios kultūros įtakų (Skrodenis, 2005).

1.2. Vaikų folkloro ansamblių repertuaras ir jo mokymo(si) situacija

Norint kaip galima geriau susipažinti su dainuojamąja tradicija ir jos išmokti, perimti, tenka ieškoti būdų, kaip tą padaryti iš tiesioginių jos saugotojų ir tęsėjų – liaudies dainininkų. Juolab, kad, pasak Dalios Kubiliūtės, bendraujant su tradicijos tęsėjais, vaikams daug suprantamesni tampa kai kurie šiandieninėje buityje jau nebenaudojami ir kasdien nebeskambantys dainų žanrai (Kubiliūtė 2009, p. 146). Vienas iš mokymosi būdų – klausytis archyvinių garso ir vaizdo įrašų ir mokytis iš jų. Kitas – tiesiogiai bendrauti su pateikėjais ekspedicijų, įvairių renginių metu ar pasikvietus į pamoką ar folkloro ansamblio repeticiją. Mokydamasis dainą iš tikrojo tradicijos atstovo, mokins ar folkloro ansamblio narys gebės užmegzti glaudesnę ryšį su gyvąja tradicija.

Visgi čia susiduriama su šiuolaikinėje visuomenėje jaučiama atskirtimi tarp jaunuolių ir vyresnio amžiaus žmonių. Neretai vieni apie kitus yra susidarę klaidingą išankstinę neigiamą stereotipinę nuomonę. Vis dėlto visame pasaulyje nemažėja iniciatyvų skatinti skirtingo amžiaus žmones bendrauti. Pavyzdžiui, vienoje Didžiosios Britanijos mokyklų sėkmingai vykdomas projektas, kurio metu mokiniai lankosi senelių prieglaudose ir ten su jais bendrauja, užsiima

įvairiomis veiklomis. Anot mokytojų, tokia patirtis ne tik suartina skirtingo amžiaus žmones, bet ir plečia vaikų akiratį, pagarbą pagyvenusiems žmonėms, gerina socialinius įgūdžius. Be to, mokiniai mokosi perimti senolių išmintį, o taip pat – dalintis savąja patirtimi ir žiniomis (prieiga per internetą www.theguardian.com). Tokia praktika, kuomet vyresnio amžiaus žmonės suteikia žinių vaikams, gali būti naudojama mokant įvairių dalykų mokykloje. Mūsų atveju aktualiausia – meninis ugdymas. Dar 1975 m. Fukuoka pradinėje mokykloje, Japonijoje, miestelio bendruomenės nariai, kurių daugumą sudarė senjorai, ėmė mokyti mokinius specifinių tradicinių šokių. Kaip patys mokytojai teigė, „<...> mokiniai išmoksta daugiau, nei tik kenbai šokio judesius; jie taip pat mokosi apie kenbai istorinę ir kultūrinę reikšmę, privalumus, „darant kažką rimtai“ ir mandagumo bei pagarbos svarbą“ (Kaplan 2001, p. 7).

Folklorinių ekspedicijų rengimas ar bendravimas su pateikėjais užsiėmimų metu skatintų vaikų socialumą, taip pat įvairių kartų integraciją. Taip folkloro ansamblis apjungtų ne tik kraštotyrinę, meninę ir ugdomąją funkcijas, bet ir taptų socialine veikla. Anot I. Zaleskienės ir L. Žadeikaitės (Zalenskienė, Žadeikaitė 2012), ugdant socialiai aktyvi asmenybė formuojasi per socialinę, visuomenei naudingą veiklą. Autorių atliktas empirinis tyrimas parodė, kad mokiniams svarbu socialinės veiklos metu įgyti nauji gebėjimai, žinios, taip pat jiems patinka tokios veiklos metu bendrauti su bendraamžiais šeima, padėti kitiems. Visus šiuos poreikius galėtų padėti įgyvendinti vykdomos išvykos pas pateikėjus ar bendravimas su jais folkloro ansamblio repeticijų metu.

Net ir mokantis dainos iš archyvinio įrašo, mokiniai girdi jiems ne visai įprastus senyvo amžiaus žmonių balsus – tai praplečia jų interesus ir skatina ugdytis toleranciją savitam senjorų balsų skambesiu ir neįprastai autentiškai dainavimo manierai. Iš savo sukauptos pedagoginės praktikos patirties manyčiau, kad toks mokymosi būdas ypač tinkamas ir priimtinas ankstyvųjų amžiaus tarpinių vaikams. Taip mokėsi vaikai šį būdą kaip savaime suprantamą priims ir mokydami pradinėse klasėse, ir vėliau. Tokią prielaidą patvirtintų ir daugybė sociologinių tyrimų, atskleidžiančių, kaip kinta vaikų požiūris į vyresnius žmones su jais pabendravus: bręsdami tokie vaikai daug palankiau vertina pagyvenusius žmones, nebijo užmegzti su jais kontakto, būna jautresni jų problemoms (Kaplan 2001, p. 20-23).

Jei liaudies daina, išmokstama iš mokytojo ar knygų, tampa savotišku muziejiniu eksponatu, kurio pritaikymo realiame gyvenime vaikas nebesuvokia, tai bendraudami su vyresnio amžiaus žmonėmis, mokiniai „<...> mokosi apie istoriją, kaip gyvą, vykstantį procesą <...>“ (Kaplan 2001, p. 19), todėl geba įžvelgti liaudies dainos gyvybingumą ir aktualumą šiandien.

Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Pasak D. Kubiliūtės, mokantis dainų iš senųjų žmonių lūpų arba įrašų, iškyla absoliutaus kopijavimo problema (būdinga ne tik vaikų, bet ir suaugusiųjų

folkloro ansambliams), nors tikslus pateikėjų mėgdžiojimas svetimas liaudies meno prigimčiai“ (Kubiliūtė 2009, p. 147). Tačiau mano manymu, nei vaikai, nei netgi suaugusieji negeba tiksliai atkartoti, nukopijuoti autentiško dainavimo, nes nėra pakankamai gerai susipažinę su autentiška tradicija. Todėl jie kuria savotišką dabartinę folkloro atlikimo tradiciją. Neretai pasąmoningai ar sąmoningai jiems pavyksta nukopijuoti nebent žinomesnių ansamblių vadovų ar atlikėjų atlikimo manierą.

Lietuvių folkloras pasižymi įvairių dainuojamųjų tradicijų gausa. Nors skiriami penki pagrindiniai etnografiniai regionai, tačiau lokalių stilistikų – gerokai daugiau. Todėl mokant(is) autentiško dainavimo, daug galimybių įvairiapusiskai lavinti vaiko balsą, susipažinti su skirtingais dainavimo stiliais, tembrine palete, ugdyti balsus, išgaunant garsą įvairiais būdais. Pavyzdžiui, nuo nosinio tembro krūtininiame registre iki šviesaus ir aiškaus tembro galviniame registre. Taip plėsis ne tik vaikų balso galimybės, bet ir lavės vaizduotė. Taip pat mokiniai susipažins su didele muzikinės ornamentacijos įvairove. Įvairių melizmų išgavimas taip pat reikalaus nemažų balso pastangų, tačiau neabejotinai ugdys pastabumą, savistabą, reiklumą sau bei aplinkiniams.

Mokantis liaudies dainavimo iš natų arba šiuolaikinių folkloro atlikėjų, dažniausiai nebelieka pagrindinės folkloro savybės – improvizacijos. Išmokstamas vienintelis pirmo posmo melodinis variantas, kuriuo dainuojami visi kiti posmai. Manoma, kad taip paprasčiau vaikams suteikti tam tikras ribas, jie greičiau išmoksta melodiją. Tačiau taip apribojamas jų kūrybiškumas. Pateikėjai liaudies dainą varijuoja vadovaudamiesi tam tikromis tradicinėmis nuostatomis, kurias nustato ir aiškinasi mokslininkai, etnomuzikologai. Vaikams pakaktų girdėti variacinį atlikimą, kurį jie intuityviai imtų taikyti ir patys. Galima spėti, jog nuo mažų dienų girdėdami tokį dainavimo būdą mokiniai gebėtų perprasti tradicinį improvizavimą. Tokiu būdu būtų skatinamas ir vaikų kūrybiškumas, nes jie turėtų galimybę nuolat keisti, improvizuoti dainos melodiją. Be to, liaudies daina vaikams nebebūtų sustabarėjusi, rimtiškai ir melodiškai nepajudinama, o paslanki ir kintanti, todėl ir artimesnė gyvajai tradicijai.

Gali kilti bendresnis klausimas apie individo originalumą, vaiko natūralaus balso išsaugojimą. Į jį puikiai galima atsakyti etnomuzikologo Ryčio Ambrazevičiaus užrašytų respondentų žodžiais: „<...> O kas yra natūralus balsas? Tas pats žmogus gali dainuoti džiazą, estradą, angliškai, lietuviškai ir pan. Kuriuo atveju balsas natūralus? Viena respondentė pajuokavo: jei aš ranką sulenkiau vienaip, tai mano „natūrali“ ranka, o jeigu kitaip, tai jau nebe mano ranka?“ (Ambrazevičius 2007, p. 238) Jau nekalbant apie dideles žmogaus balso galimybes, kurios retai išnaudojamos, derėtų suprasti, jog į vaiko individualumą dainuojant liaudies dainas nėra kėsiniama. Mokantis iš autentiškos tradicijos „[t]ikslas – ne kopijuoti seno balso trūkumus, o pasinaudoti tuo aparatu, ta technika, kuria naudojasi kaimo dainininkas“ (Ambrazevičius 2007, p.

239). Be to, įgimtų asmens balso charakteristikų pakeisti iš esmės neįmanoma, galima tik daugiau ar mažiau priartėti prie tam tikros stilistikos. O ir geriausiai „pamėgdžiojama“ stilistika, veikiausiai, bus artimiausia įgimtam žmogaus balsui.

Galima numanyti, kad mokantis iš autentiško dainavimo tradicijos, įgytus įgūdžius mokiniai galės ir vėliau pritaikyti įvairiose gyvenimo srityse. Tokios universalios savybės, kaip pastabumas, reiklumas, savistaba, vaizduotė ir pan., nesunkiai pritaikomos net ir nesiejant savo gyvenimo su muzika. Specifiniai muzikiniai įgūdžiai, ypač įvairiapusiškai išlavintas balsas, dainavimo technika, tiks atlikti ne tik liaudies, bet ir įvairių kitų stilių muziką. Taip pat tai leis daug pastabiau bei kritiškiau vertinti aplink girdimą muziką. Taigi mokykliniame amžiuje mokantis autentiško dainuojamojo folkloro išsiugdytos kompetencijos gali būti svarbios ir reikalingos ne tik muzikinėje, bet ir kitose gyvenimo sferose.

1.3. Autorės pedagoginio darbo patirtys

Folkloro ansamblių veikloje dalyvauju nuo 8-erių metų. Pirmoji folklorinė mokykla – tai Kazlų Rūdos muzikos mokyklos (dabar – Rimvydo Žigaičio menų mokyklos) vaikų folkloro ansamblis „Sūduoniukai“, kurį lankiau nuo jo įkūrimo pradžios. Šiame ansamblyje pirmą kartą susipažinau tiek su folkloru, tiek su jo mokymo metodais. Analizuodama savo patirtį „Sūduoniukuose“ iš dabartinės perspektyvos galiu teigti, jog ansamblio veikla buvo nukreipta ne tiek į tradicijos pažinimą, jos vertės pajautimą ir atlikimo autentiškumą, kiek į koncertiškumą. Ansamblio vadovė tuo metu buvo muzikos mokytoja, beveik neturinti vaikų folkloro mokymo patirties, todėl daugiau dėmesio kreipdavo į chorinio dainavimo aspektus – derėjimą, klasikinį balso formavimą. Vis dėlto, ansamblyje buvo suteikta galimybė dalyvauti įvairiuose koncertuose, festivaliuose, konkursuose, kurių dėka susipažinau su kitokiu folkloro atlikimu ir samprata.

Jau studijuodama Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje atlikinėčiau stebimąją pedagoginę praktiką Vilniaus M. Daukšos vidurinėje mokykloje (dabar- Inžinerijos licėjus), kur susipažinau su kitokiais darbo metodais – laisvesniu tradicijos interpretavimu, mokytojos siekiu sukurti visų pirma atraktyvią mokiniams aplinką. Visgi, šios mokyklos folkloro ansamblyje taip pat nebuvo supažindinama su autentiška folklorine medžiaga.

Taip pat teko atlikti pedagoginę praktiką Vilniaus Slavų tradicinės muzikos mokykloje. Čia dalyvavau rusų folkloro ansamblio „Arinuška“ veikloje. Teko pirmą kartą susidurti su teigiamu ir nekvestionuojamu dainuojančių pateikėjų vertinimu. Mokiniai, padedami pedagogo, noriai ir skrupulingai analizavo archyvinius garso įrašus tiek transkribuodami tekstą, tiek analizuodami melodinius variantus. Vėliau taip pat imliai buvo bandoma perprasti autentiško balso formavimo

principus, dainos stilistines ypatybes. Ši patirtis skatina manyti, jog mokiniams pirminė tradicija nėra nuobodi ar pernelyg svetima – tinkamai pristčius ir pabrėžus jos vertę vaikai entuziastingai mokosi iš jos.

Šiuo metu kartu su kolege dirbu Vilniaus raj. Melkio mokykloje. Čia išbandome įvairius mokymo metodus, taip pat ir supažindiname mokinius su archyviniais garso įrašais, aiškiname jų reikšmę. Teko pastebėti, kad pirmus kartus klausantis tokių garso įrašų, mokiniai šaipėsi, juokavo, mėgdžiojo ir nesuprato mūsų intencijų. Tačiau pastaruoju metu imtą naudoti darbo grupėse metodą galima būtų laikyti itin sėkmingu – suskirstyti į mažesnes grupes mokiniai klausosi arba stebi (mokome ir choreografinio folkloro) archyvinius įrašus ir mokosi iš jų. Vaikai aktyviai dalinasi savo pastebėjimais grupėje, gilinasi į sudėtingesnius motyvus ir vėliau noriai atlieka išmokus kūrinus. Taip pat norėčiau pridurti, jog tenka dirbti ir darželyje, kuriame mokome folkloro. Darželinukai į autentišką folklorą reaguoja beveik neutraliai – priima tai kaip duotybę, įdėmiai klausosi įrašo, noriai dainuoja kartu su juo. Tai leidžia teigti, kad kuo anksčiau vaikai bus supažindinami su autentiška folklorine medžiaga, jos specifika ir vyresnio amžiaus žmonių dainavimu, tuo natūraliau ir pozityviau tai priims vėlesniame amžiuje.

2. AUTENTIŠKO DAINUOJAMOJO FOLKLORO VAIKŲ FOLKLORO ANSAMBLIUOSE POREIKIS: ANKETINIO TYRIMO REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

2017 m. gruodį–2018 m. kovą autorė atliko kiekybinį ir kokybinį tyrimus, siekiant išsiaiškinti, ar reikėtų vaikų folkloro ansamblius supažindinti su autentiška tradicija, kaip būtų galima jos mokyti(s), kokie jos teikiami muzikinio ugdymo privalumai. Siekiant kuo visapusiškiau atskleisti vaikų folkloro ansamblių dalyvių nuomones, tyrimui buvo pasirinkti skirtingos patirties ir skirtingus ugdymo būdus taikantys du Vilniaus miesto ir du regionuose (Vilniaus raj. ir Kazlų Rūdos sav.) esantys vaikų folkloro ansambliai. Autorė sudarė mokiniams ir jų ugdytojams skirtus klausimynus (žr. 1 ir 2 priedus).

Iš viso anketiniu būdu buvo apklausti 76 nuo 6 iki 20 metų amžiaus mokiniai (1 mokinys nenurodė savo amžiaus, tad jo duomenys analizuojant amžiaus aspektu nebuvo įtraukti). Iš jų 50 mergaičių ir 24 berniukai, 2 mokiniai lyties nenurodė (jų atsakymai nagrinėjant rezultatus lyties aspektu nebuvo įtraukti). Į anketoje esančius atvirus klausimus atsakė itin mažai mokinių, todėl jais beveik nebus remiamasi. Anketoje respondentai turėjo galimybę pasirinkti kelis atsakymus, be to – ne visi respondentai atsakė į visus pateiktus klausimus. Todėl, siekiant kuo tiksliau interpretuoti rezultatus, buvo apskaičiuota, kiek į kiekvieną klausimą atsakė vaikų ir kiek iš jų pasirinko tam tikrus atsakymus. Atsakymų pasirinkimo dažnumas anketoje pateiktas procentais.

Tiriamų vaikų ansamblių vadovams taip pat buvo sudaryta anketinė apklausa, kurioje buvo tiek uždaro, tiek atviro pobūdžio klausimų. Apklausti 5 pedagogai, iš kurių 3 dirba Vilniaus mieste, 2 – regionuose.

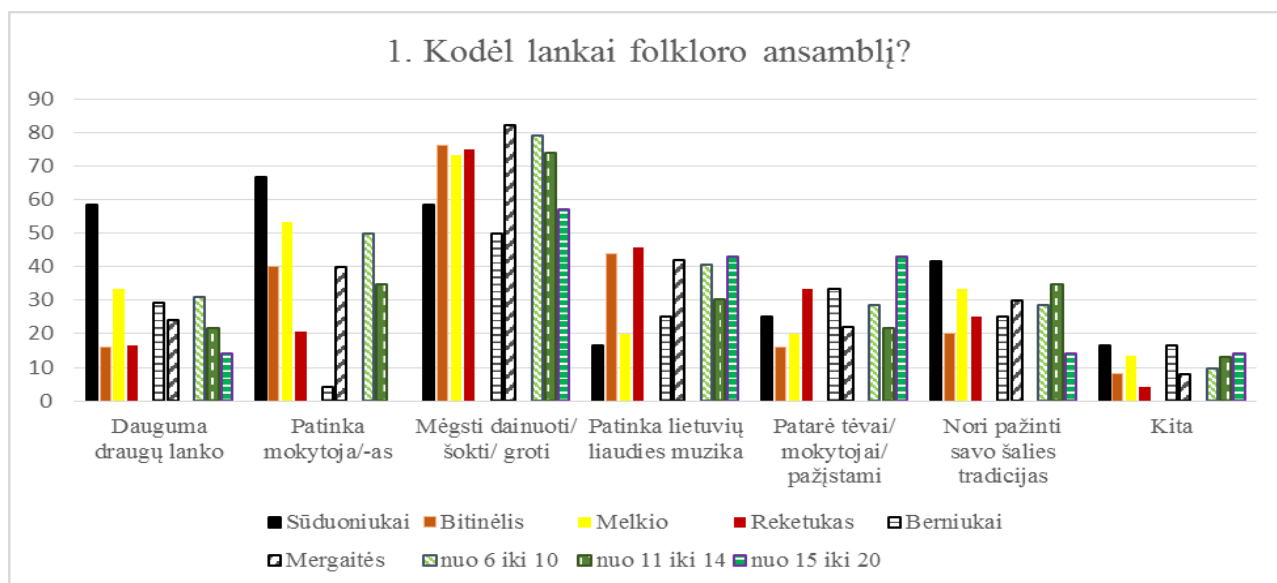
Apklaustų ansamblių charakteristikos ir jų pasirinkimo motyvacija pateiktos 3-iame priede.

2.2. Mokinių atsakymų lyginamojo tyrimo rezultatai

Siekiant išsiaiškinti, iš kokios muzikinės aplinkos vaikas kilęs, pirmiausia klausta, kodėl vaikas pradėjo lankyti folkloro ansamblį, kas jį paskatino (žr. 1 diagramą).

Dažniausiai mokiniai žymėjo, kad ansamblį jie pasirenka lankyti dėl pomėgio dainuoti, šokti arba groti. Toks atsakymas vyrauja „Bitinėlio“, Melkio mokyklos ir „Reketuko“ mokinių rezultatuose. Šį aspektą kaip itin svarbų žymėjo ir itin daug mergaičių, kai tuo tarpu berniukams toks variantas pasirodė daug mažiau atitinkantis jų požiūrį. Skirtingose amžiaus grupėse taip pat

išlieka tendencija šį atsakymo variantą rinktis dažniausiai, nors ir matome, jog vyresniesiems mokiniams tokia priežastis nėra svarbesnė, nei kitos. „Sūduoniukų“ nariai šį variantą rinkosi pakankamai dažnai, tačiau svarbesnėmis priežastimis jie laiko simpatijas mokytojui ir draugų, lankančių ansamblį, pavyzdį. Būtent tokie atsakymai dominuoja šiame ansamblyje, tačiau matome, kad patinkantis mokytojas yra svarbus veiksnys lankyti ansamblį mergaitėms (berniukams šis aspektas visai nėra svarbus) ir vaikams nuo 6 iki 14 metų (vyresni mokiniai tokio atsakymo išvis nesirinko). Melkio mokyklos ansamblio ir ansamblio „Bitinėlis“ nariams patinkantis mokytojas taip pat yra pakankamai svarbi priežastis pasirinkti lankyti ansamblį. Abiem Vilniaus miesto vaikų folkloro ansambliams gana svarbu yra ir patinkanti lietuvių liaudies muzika. Tokį variantą noriai rinkosi ir mergaitės, ir mokiniai iš jauniausios ir vyriausios amžiaus grupių. Gana ryškiai išsiskiria ir vyriausios amžiaus grupės mokinių pasirinkimas lankyti ansamblį dėl gautų patarimų iš tėvų, mokytojų ar pažįstamų. Matome, jog nei ansamblių, nei skirtingų lyčių atžvilgiu tokių ryškių skirtumų nėra. Noras pažinti savo šalies tradicijas gana svarbus yra „Sūduoniukų“ folkloro ansambliui, kiti ansambliai šį atsakymą žymėjo kiek rečiau. Taip pat šis variantas daug dažniau pasitaikydavo tarp dviejų jaunesniųjų amžiaus grupių mokinių, nei vyriausiųjų tarpe.

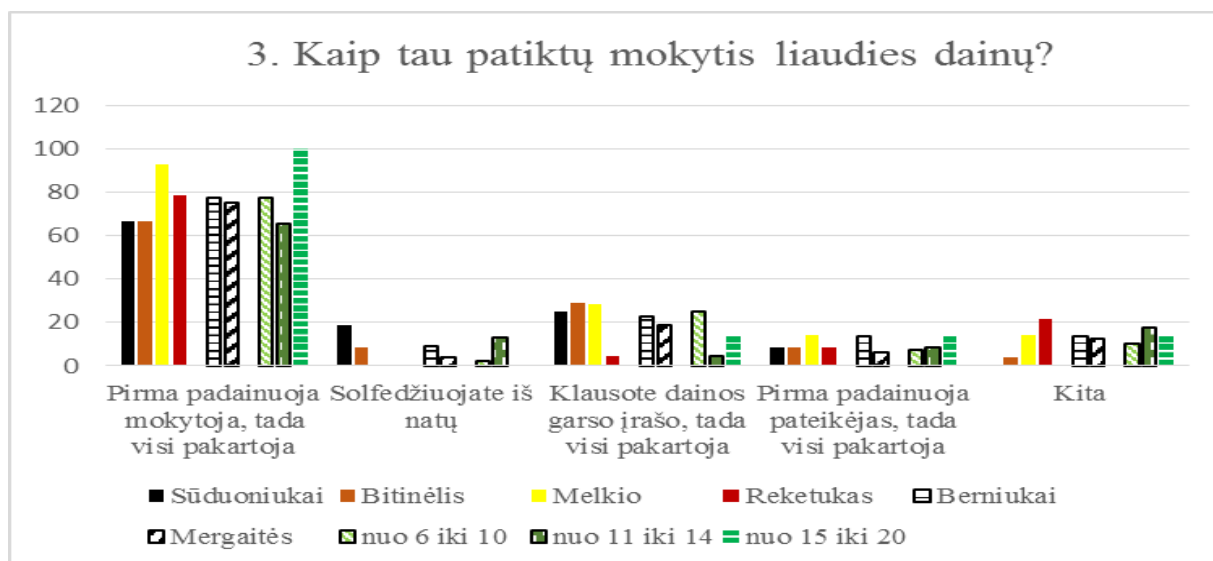

1 diagrama. Mokinių folkloro ansamblio lankymo motyvacija (N = 76)

Tuomet mokinių buvo teirautasi, kaip jie folkloro ansamblio repeticijų metu mokosi liaudies dainų (2 klausimas) ir kaip norėtų jų mokytis (3 klausimas). Šiais klausimais buvo siekiama išsiaiškinti, ar mokiniai yra supažindinami su autentiška medžiaga ir ar yra patenkinti mokymosi būdais, o galbūt – atviri naujovėms (žr. 2 diagramą).

Visuose ansambliuose vyrauja mokymo būdas, kai pirma padainuoja mokytojas, o vėliau mokiniai pakartoja. Kiek daugiau „Reketuko“ narių taip pat žymėjo, kad mokosi ir iš dainos garso

įrašo. Atsakydami į klausimą apie tai, kaip jie norėtų mokytis dainų, mokiniai nesirinko keisti mokymosi būdo, nors kai kurie rinkosi ir įvairesnius atsakymus.

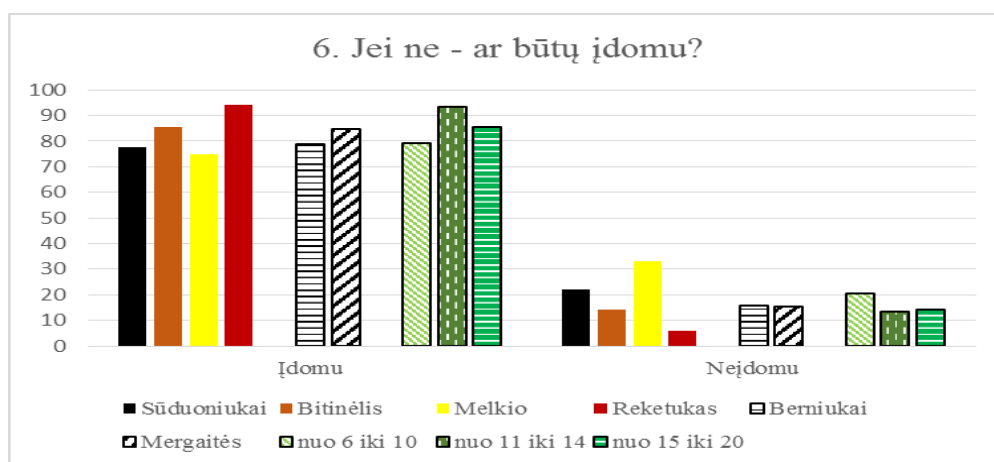
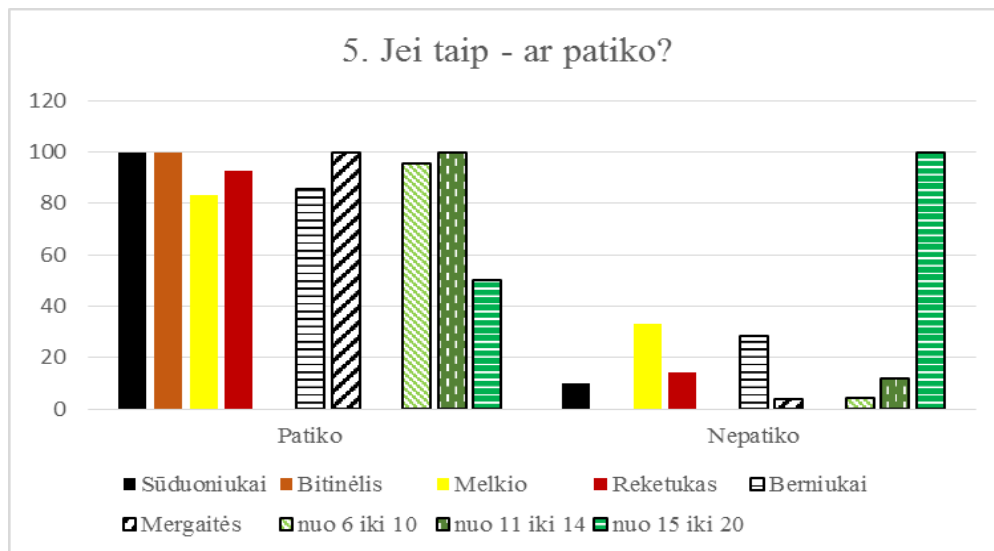

2 diagrama. Mokinių liaudies dainų mokymosi būdų prioritetai (N = 73)

Iš diagramos matome, kad dauguma ansamblių dalyvių rinkosi įprastą mokymosi būdą, tačiau taip pat nesunku pastebėti, jog nemažai respondentų žymėjo norintys mokytis dainų ir iš garso įrašų. Šį atsakymą pasirinko kiek daugiau „Bitinėlio“ ir regionuose esančių ansamblių dalyvių, o „Reketuko“ nariai šio varianto beveik nesirinko. Verta pastebėti, jog būtent pastarojo ansamblio mokiniai šį mokymosi būdą yra bent iš dalies išbandę užsiėmimų metu. Šiam būdui palankūs daugiausiai nuo 6 iki 10 metų amžiaus mokiniai, o vyriausiosios amžiaus grupės atstovai vienbalsiai rinkosi jiems įprastą liaudies dainos mokymąsi iš mokytojo.

Ketvirtuoju klausimu mokinių buvo teirautasi, ar jie yra girdėję dainuojant liaudies dainas savo senelius ar prosenelius. 5-asis ir 6-asis klausimai buvo susiję – jais teirautasi, ar ši patirtis vaikams patiko, o jei jie to nėra patyrę – ar būtų įdomu išgirsti (žr. 3-4 diagramas). Kai kurie respondentai pasirinko atsakyti į klausimus, nepriklausomai nuo to, kaip atsakė į 4-ąjį klausimą, tačiau jų atsakymai atsispindi statistikoje. Atsakymai į ketvirtąjį klausimą pasiskirstė bemaž po lygiai – kiek daugiau „Sūduoniukų“ ir „Reketuko“ narių yra girdėję savo vyresnius giminaičius dainuojant liaudies dainas ir kiek daugiau Melkio mokyklos ansamblio ir „Bitinėlio“ narių to nėra patyrę.

Daugumai mokinių, girdėjusių savo dainuojančius senelius, tokia patirtis buvo maloni, o dauguma senelių negirdėjusių vaikų norėtų juos išgirsti. Kiek išsiskiria vyriausiųjų mokinių atsakymai į 5-ąjį klausimą, tačiau verta paminėti, jog į šį klausimą atsakė tik du šios amžiaus grupės nariai, todėl gilesnių įžvalgų daryti netektų.

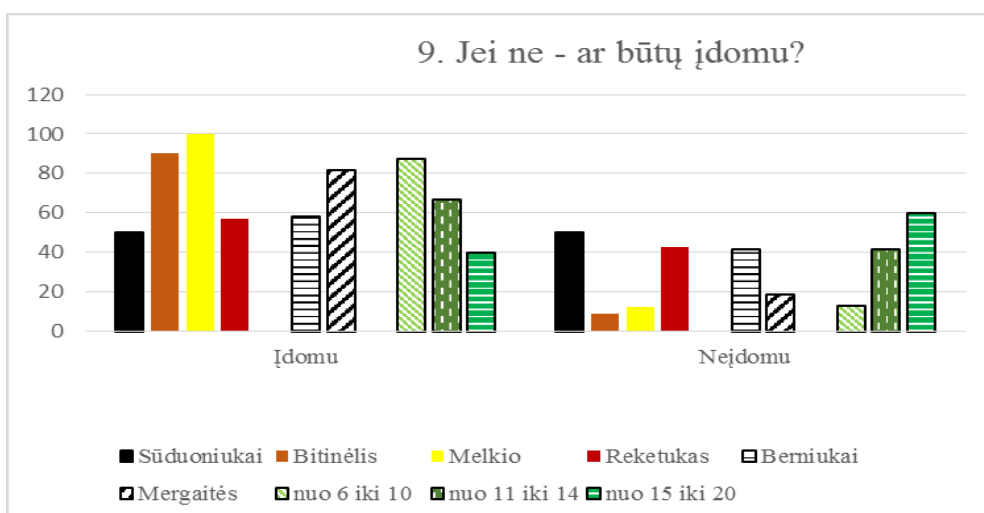
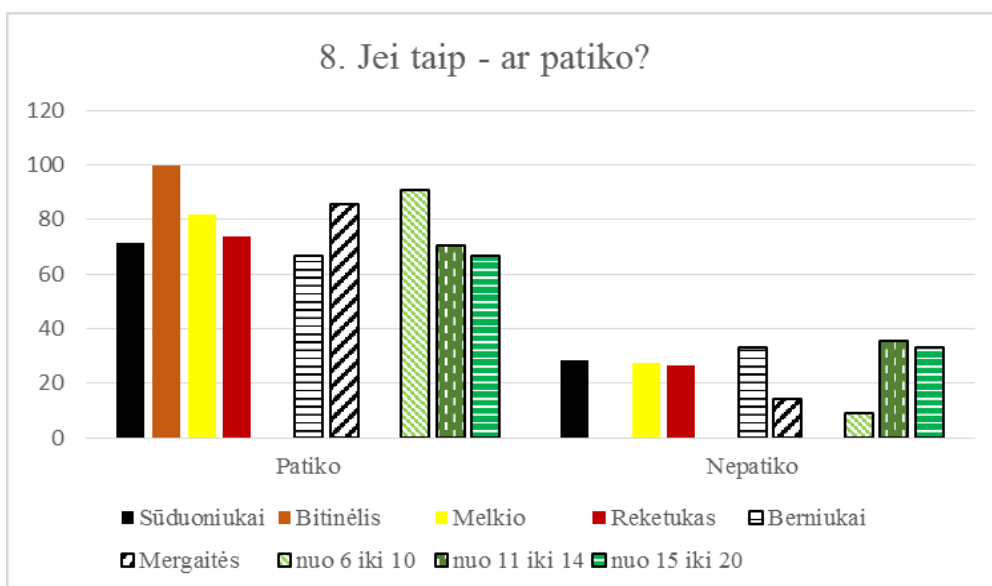

3-4 diagramos. Mokinių požiūris į dainuojančius vyresnius giminaičius (5) ir noras su tuo susipažinti (6) (N(5)=42, N(6)=59)

7-uoju klausimu buvo teirautasi, ar vaikai per folkloro ansamblio užsiėmimus yra klausęsi garso įrašų arba mokęsi iš pateikėjų (žr. 5-6 diagramą). Daugiau nei 80% Melkio mokyklos ansamblio ir „Reketuko“ narių į klausimą atsakė teigiamai, tačiau didžioji dalis ansamblių „Sūduoniukai“ ir „Bitinėlis“ mokinių atsakė neigiamai. 8-asis ir 9-asis klausimai, vėlgi, buvo skirti išsiaiškinti mokinių požiūrį į girdėtą medžiagą arba sužinoti, ar toks mokymosi būdas jiems būtų įdomus.

Daugumai mokinių patiko užsiėmimų metu girdėti garso įrašai (mažai tikėtina, kad ansamblių dalyviai turėjo galimybę bendrauti gyvai su pateikėjais). Dažniausiai tokia patirtis buvo nemaloni berniukams ir mokiniams nuo 12 iki 20 metų. Atsakydami į 9-ąjį klausimą, „Bitinėlio“ ir Melkio mokyklos mokiniai teigė, jog norėtų išgirsti garso įrašus ar pabendrauti su pateikėjais repeticijų metu. Tuo tarpu daug mažiau ansamblių „Sūduoniukai“ ir „Reketukas“ dalyvių žymėjo, kad jiems būtų įdomu išgirsti tokius įrašus – „Sūduoniukų“ balsai pasiskirstė vienodai tiek renkantis atsakymą „įdomu“, tiek „neįdomu“, o kiek daugiau Vilniaus miesto ansamblio narių rinkosi atsakymą

„įdomu“. Išgirsti garso įrašus ar mokytis iš pateiktųjų taip pat neįdomiau berniukams, nei mergaitėms. Analizuojant amžiaus aspektu, šį atsakymą dažniau rinkosi mokiniai nuo 11 iki 14 metų ir dar dažniau – vyriausieji.

5-6 diagramos. Mokinių požiūris į užsiėmimų metu girdėtą autentišką medžiagą (8) ir noras su tuo susipažinti (9) (N(8)=46, N(9)=50)

Prieš atsakant į 10-ąjį ir 11-ąjį klausimus, mokiniai klausėsi trijų to paties tekstinio ir melodinio tipo, bet skirtingų atlikėjų įdainuotų liaudies dainų „Tu, pucine raudonasai“ įrašų:

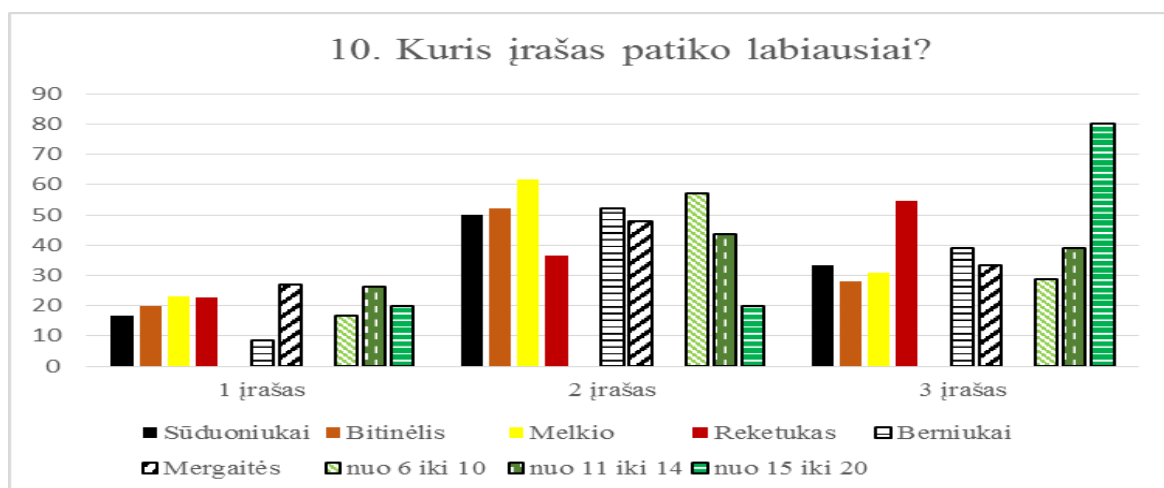
1. Autentiško pirminės folklorinės tradicijos atstovo Petro Zalansko iš Mardasavo k., Varėnos raj., garso įrašo. Šis liaudies dainininkas etnomuzikologų pripažįstamas, kaip vienas geriausių dzūkų dainininkų, puikus tradicijos reprezentatorius. Šiuolaikinių folkloro ansamblių repertuaruose skamba palyginti nemažai būtent iš šio dainininko užrašytų dzūkiškų dainų variantų. Garso įrašas, kurio klausėsi respondentai, galėtų būti laikomas tipiniu archyvinio garso įrašu –

specifinis dainininko balso tembras, savita stilistika ir ne itin kokybiškas lauko tyrimų metu darytas garso įrašas.

2. Antrinės folklorinės tradicijos atstovo Ryčio Ambrazevičiaus garso įrašas. Rytis Ambrazevičius – fizikas, etnomuzikologas, daug metų ne tik tiriantis, bet ir atliekantis folklorą. Šiam atlikėjui svetimas paviršutiniškas autentiškos tradicijos perėmimas, todėl kokybiškame garso įrašė girdime daug Dzūkijai būdingų stilistinių ypatybių.

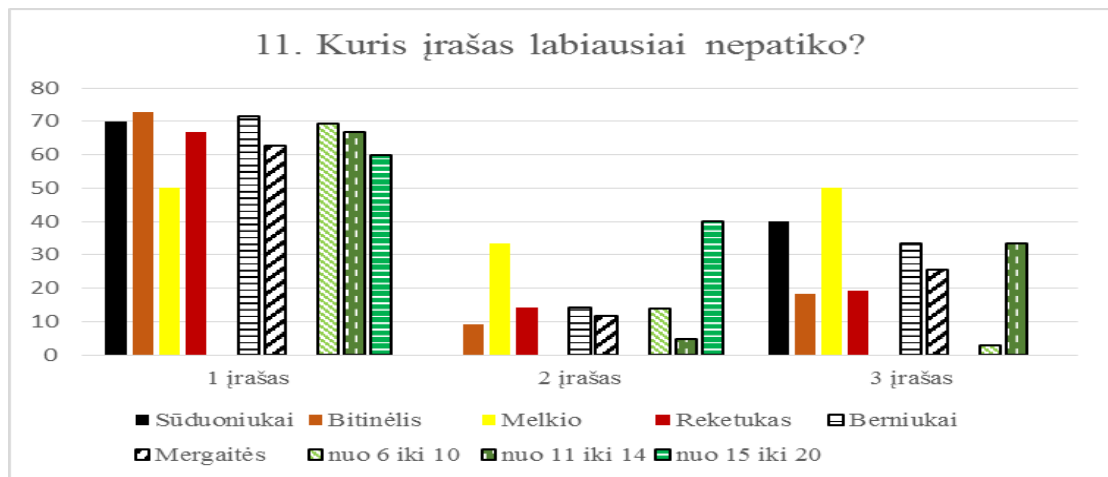
3. Antrinės folklorinės tradicijos atstovų grupė „Ugniavijas“ ir jų liaudies dainos interpretacija. Ši grupė neretai savitai perteikia folklorinę medžiagą – tą galima girdėti ir respondentams pristatytame įrašė. Tradiciškai vienbalsei dainai čia pridedamas dvibalsis burdonas, dainos vedėjas itin laisvai interpretuoja tempą, atlikėjų dainavimo stilistika artimesnė šiuolaikinėms vokalo srovėms, nei autentiškam dzūkiškam balso išgavimo būdui.

Dešimtajame klausime mokinių buvo prašoma pažymėti įrašą, kuris jiems labiausiai patiko, o vientuoliktajame – kuris labiausiai nepatiko. Kai kurie respondentai pasirinko žymėti kelis variantus arba nežymėti nė vieno (žr. 7 diagramą).

7 diagrama. Labiausiai mokiniams patikę garso įrašai (N=72)

Nors atsakymai pasiskirstė ne visai vienodai, kiek aiškesniu lyderiu galima laikyti 2-ąjį įrašą. Jį, kaip labiausiai patikusį žymėjo dauguma „Sūduoniukų“, „Bitinėlio“ ir Melkio mokyklos folkloro ansamblio dalyvių. Šį atsakymą beveik taip pat dažnai žymėjo tiek berniukai, tiek mergaitės. Šis dainos atlikimas labiausiai patiko jauniausiems mokiniams ir kiek mažiau – vidurinėsios amžiaus grupės atstovams. Dauguma ansamblio „Reketukas“ narių labiausiai simpatizavo 3-iajai dainos interpretacijai, ji taip pat buvo priimtinausia vyriausiems mokiniams, o vaikams nuo 11 iki 14 metų amžiaus šis įrašas patiko tik kiek mažiau, nei 2-asis.

8 diagrama. Labiausiai mokiniams nepatikę įrašai (N=65)

Nagrinėdami atsakymus į 11-ąjį klausimą (žr. 8 diagramą), matome, kad labiausiai mokiniams nepatiko pirmasis įrašas – jį žymėjo dauguma vaikų iš Kazlų Rūdos ir Vilniaus. Melkio mokyklos folkloro ansamblio dalyviams vienodai nepatiko tiek pirmasis įrašas, tiek trečiasis, pastarojo įrašo nepamėgo ir nemažai „Sūduoniukų“ narių. Vertinant lyties aspektu, mergaičių ir berniukų nuomonės pernelyg neišsiskyrė – dažniausiai žymėtas pirmasis įrašas, daug rečiau – trečiasis ir, visai retai, antrasis. Skirtingose amžiaus grupėse taip pat kaip labiausiai nepatikęs įrašas vyravo pirmasis. Kiek išsiskiria nuomonės apie antrąjį įrašą – jis labiau nepatiko vyriausiems mokiniams, o trečiasis – vaikams nuo 11 iki 14 metų.

1.3. Mokytojų atsakymų lyginamojo tyrimo rezultatai

Norint išsiaiškinti, kiek autentiško folkloro mokymas yra ar galėtų būti aktualus patiems vaikų folkloro ansamblių vadovams, mokytojų buvo teirautasi apie jų darbo tikslus ansamblyje (žr. 1 lentelę). Visi mokytojai pažymėjo, kad jiems svarbu supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika. 4 mokytojai atsakė, jog jiems taip pat svarbu ugdyti patriotiškumą, muzikalumą. Tik dviem mokytojams atrodo svarbu ir mokyti tradiciškai atlikti folklorą. Galima teigti, kad ugdydami vaikus ansamblio vadovai visų pirma siekia supažindinti su tradicine lietuvių kultūra ir bendrais bruožais pristatyti tradicinę muziką, skatinti vaikus ją atlikti. Tačiau ne visi mokytojai suvokia tradicinę muziką ir jos atlikimą kaip nedalią visumą, todėl nekelia tikslo ansamblyje mokyti tradicinio atlikimo.

1 lentelė. Mokytojų darbo tikslai folkloro ansamblyje (N=5)

Ugdyti patriotiškumą	4 (M1, M2, M3, M5)
Ugdyti muzikalumą	4 (M1, M2, M3, M5)
Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika	5 M1, M2, M3, M4, M5)
Mokyti tradiciškai atlikti folklorą	2 (M2, M3)

Taip pat buvo teiraujamasi, kaip mokytojai susidomėjo folkloru (žr. 2 lentelę). Visi mokytojai tikina susidomėję folkloru dėl kitų žmonių, užsiimančių tokia veikla, įtakos. Du respondentai, pasirinkę atsakyti į šį klausimą plačiau, teigė, kad jų susidomėjimą paskatino folklorininkai Evaldas Vyčinas ir tėvas ir sūnus Bernatoniai, taip pat vaikų ir moksleivių – liaudies kūrybos atlikėjų – konkurso „Tramtatulis“ organizatoriai. Du vadovai taip pat pažymėjo, jog jų šeimoje yra buvę liaudies muzikinės tradicijos atstovų. Vienas savo atsakymą patikslinęs respondentas teigė, kad jo šeimoje liaudies dainas dainuoja mama, o močiutė yra buvusi puiki liaudies dainininkė. Vienas atsakymo variantą „kita“ pažymėjęs mokytojas susidomėjo, dalyvaudamas folkloro ansamblio veikloje. Nė vienas respondentas nepažymėjo galimo atsakymo varianto, jog folkloru susidomėjo folklorinių ekspedicijų metu.

Akivaizdu, kad dauguma ansamblio vadovų su tradicine muzika susidomi veikiami antrinės tradicijos, tik kai kurie iš jų yra girdėję liaudies muziką atliekant savo šeimoje, giminėje. Tikėtina, kad mokytojai, folkloru susidomėję iš antrinės tradicijos, turėtų būti atsargesni pristatydami vaikams autentišką medžiagą, pirminės tradicijos atstovus.

2 lentelė. Mokytojų susidomėjimo folkloru ištakos (N=5)

Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai	2 (M1, M3)
Sudomino žmonės, patys užsiimantys tokia veikla	5 (M1, M2, M3, M4, M5)
Kita	1 (M1)

3-uoju klausimu buvo siekta išsiaiškinti, kaip vadovai moko liaudies dainų (žr. 3 lentelę). Visi mokytojai žymėjo, kad ansamblyje pirma padainuoja jie, o tada kartoja kartu su vaikais. Šis atsakymas sutampa su mokinių apklausos rezultatais. Du vadovai užsiėmimų metu taip pat klauso ir autentiškų garso įrašų. Šį atsakymą palyginus su mokinių rezultatais kyla neaiškumų, kadangi

visuose ansambliuose atsirado vaikų, žymėjusių šį variantą. Vienas mokytojas teigė supažindinęs mokinius ir su šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašais. Neatsirado mokytojų, pasirinkusių atsakymus, kad dainų mokosi solfedžiudami iš natų ar bendraudami su pateikėjais. Matome, jog mokydami liaudies dainų ansamblių vadovai taiko žodinės tradicijos perdavimo būdą, tačiau tik nedidelė dalis pasirenka mokinius supažindinti su pirmine autentiška tradicija.

3 lentelė. Mokytojų mokymo folkloro ansamblyje būdai (N=5)

Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais	5 (M1, M2, M3, M4, M5)
Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais	2 (M1, M2)
Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais	1 (M2)

Ketvirtu klausimu teirautasi, kaip mokytojai patys išmoksta liaudies dainų (žr. 4 lentelę). Dauguma atsakiusiųjų mokytojų liaudies dainų mokosi iš natų ir autentiškų garso įrašų. Trys vadovai dalyvauja ir folklorinėse ekspedicijose, jose liaudies dainų mokosi tiesiogiai iš liaudies dainininkų. Du respondentai naudojami ir šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašais, tiek pat atsakiusiųjų mokosi ir iš kitų šiuolaikinių atlikėjų. Galima teigti, kad mokytojai liaudies dainas perima gana įvairiai, nėra itin išsiskiriančio būdo, tačiau verta pastebėti, kad gana nemažai vadovų mokydamiesi susipažįsta su autentiška medžiaga, pirmine tradicija.

4 lentelė. Mokytojų liaudies dainų mokymosi būdai (N=5)

Iš natų	4 (M1, M2, M3, M5)
Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų	2 (M1, M2)
Iš autentiškų garso įrašų	4 (M1, M2, M3, M5)
Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu	3 (M1, M4, M5)
Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų	2 (M1, M4)

Penktasis klausimas buvo užduodamas, siekiant išsiaiškinti, kaip mokytojams labiausiai patinka mokytis liaudies dainų (žr. 5 lentelę). Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti mokytojų požiūrį, nors ir numanoma, jog vadovai galimai ne visada turi laiko ir galimybių savo požiūrį pritaikyti praktiškai.

Daugumai mokytojų patinka mokytis dainų iš garso įrašų. Šį atsakymą žymėjo visi mokytojai, kurie jį rinkosi ir atsakydami į 4-ąjį klausimą. Trims mokytojams yra priimtinas ir liaudies dainos mokymasis iš natų, taigi mokytojui nr. 5 šis būdas nėra priimtinas, bet juo jis mokosi liaudies dainų. Du respondentai teigė, kad jiems yra priimtina mokytis iš šiuolaikinių atlikėjų garso įrašų. Šį atsakymą mokytojas nr. 2 žymėjo ir 4-ame klausime, mokytojas nr. 1 šiuo būdu mokosi liaudies dainų, tačiau būdas jam nėra priimtinas, o mokytojas nr. 4 laiko šį būdą priimtinu, tačiau juo dainų nesimoko. Taip pat du vadovai žymėjo, jog labiausiai norėtų mokytis dainų iš tiesioginių jų pateikėjų. Mokytojai nr. 1, 4 ir 5 šiuo būdu mokosi liaudies dainų, tačiau mokytojas nr. 4 nelaiko jo priimtinausiu. Mokytojas nr. 4 laiko priimtinu būdu mokytis iš šiuolaikinių folkloro atlikėjų ir šiuo būdu naudojami siekdamas išmokyti liaudies dainų, tuo tarpu mokytojas nr. 1, nors tokiu būdu ir mokosi liaudies dainų, jo nelaiko priimtinausiu.

5 lentelė. **Prioritetiniai mokytojų liaudies dainų mokymosi būdai (N=5)**

Iš natų	3 (M1, M2, M3)
Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų	2 (M2, M4)
Iš autentiškų garso įrašų	4 (M1, M2, M3, M5)
Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu	2 (M1, M5)
Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų	1 (M4)

Atsakydami į šeštąjį klausimą „ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?“, visi mokytojai teigė, kad supažindinti reikėtų. Visgi du mokytojai (M2, M4) taip pat rinkosi ir neigiamą atsakymą.

Buvo pateikiami ir atviri klausimai, kuriais prašyta mokytojų paaiškinti savo atsakymą. Atsakymus į šiuos klausimus panagrinėsime plačiau:

Mokytojas nr. 1 teigė, kad vaikus supažindinti su autentiška medžiaga reikėtų, kadangi „<...> tai yra mūsų šaknys, tai tikrasis balso tembras, dainavimo stilistika <...>“. Tačiau šiam respondentui nėra svarbu, kad vaikai perimtų atlikimo manierą, daug svarbiau įdiegti vaikams meilę folklorui.

Mokytojas nr. 2 atsakydamas į klausimą, kodėl tai būtų svarbu, teigė, kad tai padėtų vaikams suvokti „<...> autentiško dainavimo pilnatvę: melodijos vingrumą, dainininko/ės dainavimo manierą ir subtilumus, kurių nebemoka perteikti dabartiniai dainininkai, balsų derinimo ypatumus, susidainavimą ir kt.“. Šis mokytojas taip pat mato ir tam tikrą problematiką, su kuria galima susidurti pristatant autentišką medžiagą. Jo nuomone, tokios medžiagos negalima demonstruoti su

folkloru tik susipažįstantiems, nepatyrusiems mokiniams, kadangi jų estetiniai kriterijai dar bus kitokie ir jie gali tiesiog nustoti domėtis folkloru.

Mokytojas nr. 3 teigė, kad tokios medžiagos pristatymas leistų vaikams pažinti gyvąją folkloro tradiciją. Respondentas taip pat pripažįsta, kad mokytojo dainavimas negali atspindėti tradicinio dainavimo visumos.

Mokytojas nr. 4 mano, kad mokiniams autentišką medžiagą galima pristatyti, tačiau negalima iš jos mokytis. Vadovas teigė, kad „[v]aikus ir taip sunku sudominti folkloru, o pirminė folklorinė medžiaga dažniausiai būna ne itin geros kokybės ir dažniausiai dainuoja vyresnio amžiaus žmonės, tad vaikams yra sunku suprasti. Be to vaikai nelabai mėgsta, kai dainuoja senoliai.“

Mokytojas nr. 5 pritaria, kad vaikus su autentiška medžiaga supažindinti reikėtų. Jo nuomone, pirminės tradicijos atstovo dainavimas – tai daugiau, nei tekstas ir melodija, kurią iš natų atkuria šiuolaikinis folklorininkas. Pateikėjai geba dainuoti įpindami tradiciją, prasmę, papročius.

Matome, kad dauguma mokytojų mano, kad svarbu ir prasminga vaikus supažindinti du pirmine dainuojamąja tradicija, nes liaudies dainininkų dainavimas perteikia dainavimo visumą, atspindi krašto stilistiką, geba perteikti daugiau prasmių. Didžiausi mokytojų nuogastavimai kyla dėl autentiškos medžiagos, įrašų, nekokybiškumo, pateikėjų amžiaus ir jų balso tembrų savitumo.

Aštuntasis klausimas buvo skirtas išsiaiškinti, kaip, mokytojų nuomone, vaikai reaguoja į autentišką folklorinę medžiagą (žr. 6 lentelę). Matome, kad mokinių reakcijos yra itin įvairios. Visgi nemažai mokinių ne visada geba tolerantiškai priimti autentišką medžiagą. Mokytojas nr. 3 nėra supažindinęs vaikų su folklorine medžiaga, mokytojas nr. 2 teigė, kad su autentišku dainų atlikimu supažindina tik patyrusius mokinius, todėl jų reakcija nebūna aštri. Mokytojas nr. 5 teigė, jog pristaciūs ir atsakius į vaikų klausimus, o ypač uždavus susijusią užduotį, mokiniai geba klausyti susidomėję.

6 lentelė. Mokytojų pastebėtos vaikų reakcijos į autentišką folklorinę medžiagą (N=5)

Susidomėjo	2 (M1, M5)
Nesuprato tokio veiksmo prasmės	2 (M1, M4)
Juokėsi	2 (M1, M5)
Šaipėsi	1 (M1)
Kita	3 (M2, M3, M5)

Devintuoju klausimu siekta išsiaiškinti, kokias galimybes mokytojai mato užsiėmimų metu mokytis iš archyvinių įrašų ar pateikėjų (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Galimybės mokytis iš pirminės tradicijos atstovų (N=5)

Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus	2 (M1, M4)
Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo	1 (M4)
Paaškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu	3 (M1, M3, M5)
Kita	1 (M2)

Trys mokytojai mano, kad paaškinus tokio veiksmo prasmę, vaikams būtų įdomu. Du mokytojai mano, kad vaikus atgrasytų senyvas pateikėjų amžius, vienas mokytojas teigė, kad mokiniams nepatiktų ir neįprastas atlikimo būdas. Mokytojas nr. 2 pasirinko atsakyti plačiau. Remdamasis savo patirtimi, jis teigia, kad tokiam mokymosi būdai parenka artimą šių laikų jaunuoliui dainavimo manierą ir tonaciją, taip pat mokytojas teigia solines dainas atliekančius vaikus mokantis iš archyvinių garso įrašų.

Dešimtuoju klausimu prašyta mokytojų pasidalinti savo nuomone, nuo kokio amžiaus vaikai galėtų pradėti dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, bendrauti su pateikėjais ir klausytis archyvinių garso įrašų. Mokytojas nr. 1 siūlo šia veikla užsiimti vaikams nuo 6 klasės. Mokytojų nr. 2 ir nr. 3 nuomonės sutampa. Jie mano, kad tai labiau priklauso nuo mokinio folklorinės patirties ir brandos. Taigi bet kokio amžiaus mokiniui, nuoširdžiai pamėgusiam folklorą, tokia veikla būtų priimtina. Deja, šis klausimas per klaidą nebuvo pateiktas mokytojui nr. 4. Mokytojas nr. 5 mano, kad archyvinių įrašų vaikai galėtų klausytis jau nuo gimimo. Pradėję lankyti mokyklą ir sąmoningai mokytis folkloro, vaikai turėtų būti supažindinami su autentiška medžiaga, tačiau ją turi lydėti mokytojo komentarai, paaškinimai. Folklorinę patirtį turintys mokiniai, respondento nuomone, galėtų ekspedicijose dalyvauti jau nuo 13–14 metų amžiaus, o tokios patirties neturintys ir folklorinėje aplinkoje nebrendę jaunuoliai – tik nuo 16–18 metų. Mokytojas mano, kad bendravimas su pateikėjais būtų ypatingai vertinga patirtis mokiniams.

1.4. Tyrimo apibendrinimas

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad dauguma vaikų folkloro ansamblių renkasi tokį liaudies dainų mokymosi būdą, kai pirma padainuoja mokytoja, o mokiniai pakartoja. Šis būdas

yra priimtinas vaikams ir jo keisti jie nėra linkę. Vis dėlto, mokiniams būtų įdomu išgirsti tiek dainuojančius savo vyrensius giminaičius, tiek susipažinti su garso įrašais ar pateikėjais. Mokiniai, jau turėję tokias galimybes taip pat yra patenkinti patirtimi – daugumai vaikų patiko girdėti dainuojančius senelius ar užsiėmimų metu klausyti garso įrašų. Apklausti mokytojai pastebėjo ir kai kurias neva neigiamas mokinių reakcijas (juokėsi, šaipėsi, nesuprato), vis dėlto galima manyti, kad taip vaikai labiau išreiškia nuostabą, negu nepasitenkinimą. Mokinių nuomonės apie klausytus garso įrašus rodo, jog daugumai vaikų priimtinesnis antrinės folklorinės tradicijos atstovų dainavimas, o svetimiausia ir nepriimtinausia jiems atrodo autentiška dainavimo maniera.

Mokytojai dažniausiai liaudies dainų mokosi iš natų arba autentiškų garso įrašų, tačiau daugumai priimtinas yra tik pastarasis variantas. Visi vadovai teigė, kad reikia mokinius supažindinti su pirminę tradicija, autentišku liaudies dainininkų dainavimu, nors kai kurie iš jų mano, kad tai gali vaikus atgrasyti nuo folkloro pamėgimo. Daugumos mokytojų nuomone, paaiškinus autentiškos medžiagos svarbą, mokiniams ši veikla turėtų būti įdomi, tačiau taip pat manoma, kad mokiniams tai nebūtų priimtina dėl pateikėjų amžiaus ir atlikimo stiliaus, balso tembro. Kai kurių ansamblių vadovai mano, kad mokytis iš archyvinių įrašų, bendrauti su pateikėjais vaikai galėtų pradėti tik jau įgiję folklorinės patirties – tik tuomet jie gebėtų įvertinti autentišką tradiciją ir ją pamėgti, iš jos tiesiogiai mokytis. Kitokios nuomonės respondentas teigė, jog su garso įrašais vaikai galėtų būti supažindinami nuo ankstyvos vaikystės, vėliau jų klausymą turėtų papildyti mokytojo komentarai, o, priklausomai nuo turimos patirties, vaikai bendrauti su liaudies dainininkais gali pradėti nuo 13 arba 16 metų mažiau.

IŠVADOS

1. Bendravimas su vyresnio amžiaus pirminės folklorinės tradicijos atstovais ar vien jų įdainuotų įrašų klausymas mokiniams gali suteikti neįkainojamos patirties: ugdoma tolerancija, meilė artimam, plečiamas akiratis, formuojamos vertybės. Kuo ankstyvesniame amžiuje vaikai pradėtų bendrauti su senjorais, tuo geriau bus išsivysčiusi jų empatija vyresniame amžiuje.

2. Liaudies dainų mokymasis girdint autentišką atlikimą gali ugdyti mokinių kūrybiškumą, pastabumą, savistabą, reiklumą. Taip pat būtų ugdomos specifinės muzikinės savybės – plečiamas balso ir jo spalvų diapazonas, tobulinama klausa, lavinamas intonavimo tikslumas.

3. Atliktas empirinis tyrimas atskleidė mokinių norą susipažinti su autentiška tradicija ir jos pateikėjais. Tačiau dauguma apklaustųjų mokinių jiems pateiktą autentiškos dainavimo tradicijos pavyzdį vertino neigiamai. Tai galimai rodo, kad respondentai nėra pakankamai gerai supažindinami su tokios tradicijos specifika.

4. Empirinio tyrimo metu apklaustų pedagogų nuomone, yra verta supažindinti mokinius su autentiška folklorine medžiaga. Vis dėlto, tiek patys mokydamiesi, tiek dirbdami su ugdytiniais respondentai tokios veiklos aktyviai nenaudoja ir remdamiesi tiek patirtimi, tiek išankstinėmis nuostatomis mato šio mokymo būdo trūkumų.

REKOMENDACIJOS

1. Remiantis mokslinių šaltinių analize, patariama supažindinti ir skatinti mokytis vaikus iš autentiškos medžiagos šaltinių.
2. Vaikus su pirmine tradicija supažindinti kuo ankstyvesniame amžiuje.
3. Vėliau folkloru susidomėjusius mokinius patariama su autentiška medžiaga supažindinti tik jiems po kurio laiko geriau įsisavinus folkloro dėsnius.
4. Nevertinti kai kurių vaikų reakcijų (juoko, pašaipos) į autentišką medžiagą kaip neigiamų ir dėl jų nenutraukti supažindinimo, mokymosi proceso.
5. Pristatyti vaikams tik kokybiškus garso, vaizdo įrašus.
6. Mokytojas turi paaiškinti vaikams autentiškos medžiagos vertę, kilmę, skatinti juos kreipti dėmesį į detales arba nurodyti kitokias užduotis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ambrazevičius R. (2007) Tradicinio vokalo metodikos aspektai Rytų Europoje. *Muzika ir teatras: nuo kūrybos iki edukacijos*: mokslinės konferencijos, įvykusios 2007 m. balandžio 18 d., pranešimai ir moksliniai straipsniai. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija. P. 237-247.
2. *Generation game: what can students and the elderly teach each other?* Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com> [žiūrėta 2018-04-05].
3. Kaplan, M. S. (2001) *School Based Intergenerational Programs*. Hamburg: UNESCO Institute for Education.
4. Kubiliūtė D. (2009) Liaudies daina vaikų folkloro ansambliuose. *Tradicija ir dabartis*, Nr. 7, P. 144–149.
5. Račiūnaitė-Vyčiniene D. (2003) Vaikų folkloro ansamblių repertuaro formavimas. *Liaudies kultūra*, Nr. 4, P. 81–83.
6. Skrodenis, S. (2005) *Folkloras ir folklorizmas: mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
7. Šemetaitė J. (2003) Vaikų folkloro ansamblių repertuaro formavimas. Su vaikų folkloro ansamblių vadovėmis Daiva Bradauskiene, Dalia Deksniene, Ramune Pečiuliene, Rūta Stočkuvienė kalbasi LLKC Muzikinio folkloro poskyrio vadovė Jūratė Šemetaitė. *Liaudies kultūra*, Nr. 3. P. 81–84.
8. Trinkūnienė I. (2010) Etninė kultūra ir neformalus ugdymas: mokytojų patirties tyrimas. *Liaudies kultūra*, Nr. 6, P. 46-53.
9. Zabielenė A. (2009) Klaipėdos krašto vaikų folkloro ansambliai. *Res Humanitariae*, t. 9, p. 168–189.
10. Zabielenė A. (2010) Etnokultūrinio tapatumo raiška: Varėnos rajono vaikų folkloro ansambliai. *Lituanistica*, t. 56, Nr. 1–4, P. 144–154.
11. Zaleskienė, I., Žadeikaitė, L. (2012) Socialinis dalyvavimas: jaunimo požiūris. *Socialinis ugdymas*, Nr. 20(31), P. 63-76.

PRIEDAI

1 priedas. Mokinių anketinės apklausos pavyzdys

Kiek tau metų?

Tavo lytis (apibrauk) mergaitė
berniukas

1. Kodėl lankai folkloro ansamblių?

- Dauguma draugų lanko
- Patinka mokytoja/-as
- Mėgsti dainuoti/šokti/groti
- Patinka lietuvių liaudies muzika
- Patarė tėvai/mokytojai/pažįstami
- Nori pažinti savo šalies tradicijas
- Kita

2. Kaip folkloro ansamblyje

mokotės liaudies dainų?

• Pirmą padainuoja mokytoja, tada visi pakartoja

- Solfedžiuojate iš natų
- Klausote dainos garso įrašo, tada visi pakartoja

• Kita.....

3. Kaip tau patiktų mokytis

liaudies dainų?

• Pirmą padainuoja mokytoja, tada visi pakartoja

- Solfedžiuoti iš natų
- Klausyti dainos garso įrašo, tada visiems pakartoti

• Pirmą padainuoja pateikėjas, tada visi pakartoja

• Kita

4. Ar esi girdėjęs/-usi dainuojant

liaudies dainas savo senelius ar prosenelius?

- Taip
- Ne

5. Jei taip – ar patiko?

- Patiko
- Nepatiko

Kodėl? (Trumpai paaiškink savo atsakymą)

.....

6. Jei ne – ar būtų įdomu?

- Įdomu
- Neįdomu

Kodėl? (Trumpai paaiškink savo atsakymą)

.....

7. Ar esi per folkloro ansamblio repeticijas klausęs/-iusi liaudies dainų, kurias mokotės, garso įrašų/mokėsis iš pateikėjų?

- Taip
- Ne

8. Jei taip – ar patiko?

- Patiko
- Nepatiko

Kodėl? (Trumpai paaiškink savo atsakymą)

.....

9. Jei ne – ar būtų įdomu?

- Įdomu
- Neįdomu

Kodėl? (Trumpai paaiškink savo atsakymą)

.....

♪ Pasiklausęs/-iusi trijų dainų garso įrašų, atsakyk į klausimus

10. Kuris įrašas patiko labiausiai?

(Apibrauk tinkamą atsakymą): 1 2 3

Kodėl? (Trumpai paaiškink savo atsakymą)

.....

11. Kuris įrašas labiausiai nepatiko? (Apibrauk tinkamą atsakymą): 1 2 3

Kodėl? (Trumpai paaiškink savo atsakymą)

.....

1. Koks Jūsų darbo folkloro ansamblyje tikslas?

- Ugdyti patriotiškumą
- Ugdyti muzikalumą
- Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika
- Mokyti tradiciškai atlikti folklorą
- Kita

2. Kaip susidomėjote folkloru?

- Folklorinių ekspedicijų metu:

.....
• Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai:

.....
• Sudomino žmonės, patys užsiimantys tokia veikla:

.....
• Kita

.....
3. Kaip folkloro ansamblyje mokote liaudies dainų?

- Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais
- Solfedžiuojate su vaikais iš natų
- Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Mokotės iš pateikėjų, gyvai su jais bendraudami
- Kita

4. Kaip pats/pati mokotės liaudies dainų?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

5. Koks būdas išmolti liaudies dainą Jums priimtinausias?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu

- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

6. Ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?

- Taip
- Ne

7. Jei taip – kodėl?

-

8. Jei ne – kodėl?

-

9. Jei per folkloro ansamblio užsiėmimus esate klausę archyvinių įrašų ar bendravę su pateikėjais, kokią daugumos vaikų reakciją pastebėjote?

- Susidomėjo
- Nesuprato tokio veiksmo prasmės
- Juokėsi
- Šaipėsi
- Kita

10. Kokias matote galimybes folkloro ansamblio užsiėmimų metu su vaikais liaudies dainų mokytis iš archyvinių garso įrašų, gyvų pateikėjų?

- Galimybių nematote, nes repeticijose tam trūktų laiko
- Nematote prasmės
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo
- Paaiškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu
- Tokiam mokymui trūktų metodinių žinių
- Kita

11. Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai galėtų pradėti dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, klausytis archyvinių garso įrašų, bendrauti su pateikėjais? Paaiškinkite savo atsakymą.

-

.....

.....

3 priedas. Anketinėje apklausoje dalyvavusių ansamblių charakteristikos

1. Kazlų Rūdos Rimvydo Žigaičio menų mokyklos vaikų folkloro ansamblis „Sūduoniukai“. Ansamblis atlieka Suvalkijos etnografinio regiono folklorą, todėl turi galimybę įsigilinti į vieno krašto stilistiką, jos subtilybes. Ansamblyje dainuojama, šokama, grojama. Mokiniai nuolat tobulinasi įvairiuose etnomuzikavimo kursuose, stovyklose, taip pat dalyvauja tradicinės muzikos atlikėjų konkursuose, kuriuose yra ne kartą puikiai pasirodę, pelnę prizines vietas ar laureatų, diplomantų vardus. Ansamblyje dalyvauja 7-14 metų mokiniai. Ansamblių prieš 14 metų įkūrė Eglė Bernotienė, šiuo metu jam vadovauja Elena Sakavičiūtė-Pečiulaitienė. Nuo ansamblio įkūrimo jame dalyvavo ir darbo autorė, todėl yra neblogai susipažinusi su mokymo specifika. Apklausoje dalyvavo 12 šio ansamblio narių, iš kurių 9 berniukai ir 3 mergaitės. Respondentų amžius – nuo 7 iki 14 metų.

2. Vilniaus Balsių progimnazijos vaikų folkloro ansamblis „Bitinėlis“. Šį ansamblių lanko pradininių klasių mokiniai, kurių dauguma mokosi kryptingo meninio ugdymo klasėse su etnokultūros pakraipa. Tai leidžia mokiniams geriau perprasti tradicinę kultūrą, įgyti papildomų žinių apie atliekamo muzikinio, choreografinio, instrumentinio folkloro kontekstą. Ansamblis dalyvauja įvairiuose renginiuose, festivaliuose, konkursuose. Jį 2013 m. subūrė ir iki šiol vadovauja Aušra Šiaučiulienė, kiek vėliau prie vadovavimo prisijungė ir Asta Čepulienė – abi mokytojos yra didelę patirtį sukaupusios folklorininkės. Apklausoje dalyvavo 25 šio ansamblio nariai, iš kurių visos buvo mergaitės. Respondentų amžius – nuo 6 iki 11 metų.

3. Vilniaus raj. Melkio mokyklos folkloro ansamblis. Ansamblyje privaloma tvarka dalyvauja visi mokykloje besimokantys pradininių klasių mokiniai. Ansamblyje nėra keliami koncertavimo, reprezentavimo tikslai, todėl lieka didesnė laisvė giliau perprasti tradiciją, formuoti įvairesnį repertuarą, nėra būtinybės ugdyti sceninio koncertiškumo. Ansambliui nuo šių mokslo metų vadovauja dvi jaunos etnomuzikologės – Akvilė Rubikienė ir pati darbo autorė. Apklausoje dalyvavo 15 šio ansamblio narių, iš kurių 10 berniukų ir 4 mergaitės. Respondentų amžius – nuo 7 iki 11 metų.

4. Vilniaus mokytojų namų vaikų ir jaunuolių folkloro ansamblis „Reketukas“. Dalyviai atlieka įvairių Lietuvos etnografinių regionų folklorą. Šis ansamblis dažnai yra pristatomas kaip vienas geriausių vaikų folkloro ansamblių Lietuvoje, jis yra nuolatinis įvairių folkloro festivalių, konkursų, koncertų, televizinių projektų dalyvis Lietuvoje ir užsienyje. Jaunųjų tradicinės muzikos ir šokių atlikėjų konkursuose ansamblio dalyviai yra puikiai įvertinami. Ansambliui vadovauja patyrusi folklorininkė Irena Strazdienė, jis suburtas 2000 m. Apklausoje dalyvavo 24 šio ansamblio nariai, iš kurių – 5 berniukai ir 18 mergaičių. Respondentų amžius – nuo 11 iki 20 metų.

Mokytojas nr. 1

1. Koks Jūsų darbo folkloro ansamblyje tikslas?

- Ugdyti patriotiškumą
- Ugdyti muzikalumą
- Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika
- Mokyti tradiciškai atlikti folklorą
- Kita

2. Kaip susidomėjote folkloru?

- Folklorinių ekspedicijų metu:
- Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai:

Mama mėgsta dainuoti liaudies dainas, močiutė buvo puiki dainininkė. .

• Sudomino žmonės, patys užsiimantys tokia veikla: Įkvėpė vaikų konkurso „Tramtatulis“ organizatoriai, kurie taip žavėjosi liaudies muzika, tai palaikė mano norą tuo domėtis.

- Kita: susidomėjau dalyvaudama folklorinio ansamblio veikloje savo gimtame kaime Alytaus

r.

3. Kaip folkloro ansamblyje mokote liaudies dainų?

- Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais
- Solfedžiuojate su vaikais iš natų
- Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Mokotės iš pateikėjų, gyvai su jais bendraudami
- Kita

4. Kaip pats/pati mokotės liaudies dainų?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

5. Koks būdas išmokti liaudies dainą Jums priimtinausias?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų

- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

6. Ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?

- Taip
- Ne

7. Jei taip – kodėl?

Nes tai yra mūsų šaknys, tai tikrasis balso tembras, dainavimo stilistika, nors nesu už tai kad vaikai dainuoti tik autentišku balsu, nes ir anksčiau buvo visokiausių balsų tembrų ir vokalo stilistika kito sulig aplinka. Man labiau norisi kad jie susipažintų ir įsidėtų tai į savo širdį ir nešiotų tai kai brangenybę, brangų protėvių palikimą.

8. Jei ne – kodėl?

•

9. Jei per folkloro ansamblio užsiėmimus esate klausę archyvinių įrašų ar bendravę su pateikėjais, kokią daugumos vaikų reakciją pastebėjote?

- Susidomėjo
- Nesuprato tokio veiksmo prasmės
- Juokėsi
- Šaipėsi
- Kita

10. Kokias matote galimybes folkloro ansamblio užsiėmimų metu su vaikais liaudies dainų mokytis iš archyvinių garso įrašų, gyvų pateikėjų?

- Galimybių nematote, nes repeticijose tam trūktų laiko
- Nematote prasmės
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo
- Paaiškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu
- Tokiam mokymui trūktų metodinių žinių
- Kita

11. Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai galėtų pradėti dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, klausytis archyvinių garso įrašų, bendrauti su pateikėjais? Paaiškinkite savo atsakymą.

- Manau nuo kokios 6 klasės.

Mokytojas nr. 2

1. Koks Jūsų darbo folkloro ansamblyje tikslas?

- Ugdyti patriotiškumą
- Ugdyti muzikalumą
- Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika
- Mokyti tradiciškai atlikti folklorą
- Kita Svarbūs visi šie tikslai

2. Kaip susidomėjote folkloru?

- Folklorinių ekspedicijų metu:
- Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai:
- Sudomino žmonės, patys užsiimantys tokia veikla: Evaldas Vyčinas, Antanas ir Aidas

Bernatoniai ir kt.

- Kita

3. Kaip folkloro ansamblyje mokote liaudies dainų?

- Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais
- Solfedžiuojate su vaikais iš natų
- Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Mokotės iš pateikėjų, gyvai su jais bendraudami
- Kita

4. Kaip pats/pati mokotės liaudies dainų?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

5. Koks būdas išmokti liaudies dainą Jums priimtinausias?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

6. Ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?

- Taip
- Ne

7. Jei taip – kodėl?

• Vaikai girdėtų autentiško dainavimo pilnatvę: melodijos vingrumą, dainininko/ės dainavimo manierą ir subtilumus, kurių nebemoka perteikti dabartiniai dainininkai, balsų derinimo ypatumus, susidainavimą ir kt.

8. Jei ne – kodėl?

• Negalima duoti klausyti autentiško dainavimo nepatyrusiems folkloristams, nes pradedantieji gali nesuprasti dainos grožio ir dainavimo meistriškumo, o girdėtų tik seno žmogaus gergždžiantį balsą, neįprastą manierą ir kt., kas vaikams atrodo keista, juokinga ar pan. ir gali atgrasyti nuo folkloro apskritai.

9. Jei per folkloro ansamblio užsiėmimus esate klausę archyvinių įrašų ar bendravę su pateikėjais, kokią daugumos vaikų reakciją pastebėjote?

- Susidomėjo
- Nesuprato tokio veiksmo prasmės
- Juokėsi
- Šaipėsi
- Kita Duodu klausyti tik patyrusiems ir suprantantiems folkloro grožį vaikams, tad reakcija

būna tinkama.

10. Kokias matote galimybes folkloro ansamblio užsiėmimų metu su vaikais liaudies dainų mokytis iš archyvinių garso įrašų, gyvų pateikėjų?

- Galimybių nematote, nes repeticijose tam trūktų laiko
- Nematote prasmės
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo
- Paaiškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu
- Tokiam mokymui trūktų metodinių žinių
- Kita Taip darome tokiais atvejais, kai dainos maniera, tonacija yra artima mūsų įprastai ir

galime dainuoti kartu. Solistams duodu mokytis solinių dainų iš autentiškų įrašų.

11. Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai galėtų pradėti dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, klausytis archyvinių garso įrašų, bendrauti su pateikėjais? Paašškinkite savo atsakymą.

• Tai priklauso ne nuo amžiaus, o nuo vaiko patirties ir brandos. Pamėgęs folklorą vaikas gali klausyti autentiškų įrašų ir įvertinti jų prasmę bei dalyvauti ekspedicijose.

Mokytojas nr. 3

1. Koks Jūsų darbo folkloro ansamblyje tikslas?

- Ugdyti patriotiškumą
- Ugdyti muzikalumą
- Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika
- Mokyti tradiciškai atlikti folklorą
- Kita

2. Kaip susidomėjote folkloru?

- Folklorinių ekspedicijų metu:
- Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai:
- Sudomino žmonės, patys užsiimantys tokia veikla:
- Kita

3. Kaip folkloro ansamblyje mokote liaudies dainų?

- Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais
- Solfedžiuojate su vaikais iš natų
- Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
- Mokotės iš pateikėjų, gyvai su jais bendraudami
- Kita

4. Kaip pats/pati mokotės liaudies dainų?

- Iš natų
- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

5. Koks būdas išmokyti liaudies dainą Jums priimtinausias?

- Iš natų

- Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
- Iš autentiškų garso įrašų
- Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

6. Ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?

- Taip
- Ne

7. Jei taip – kodėl?

Manau, jog šis būdas vaikams suteikia galimybę „gyvai“ pažinti folklorą, nes mokytojo atlikti ir iš klausos mokomi kūriniai nepilnai atspindi folkloro „dvasią“.

8. Jei ne – kodėl?

•

9. Jei per folkloro ansamblio užsiėmimus esate klausę archyvinių įrašų ar bendravę su pateikėjais, kokią daugumos vaikų reakciją pastebėjote?

- Susidomėjo
- Nesuprato tokio veiksmo prasmės
- Juokėsi
- Šaipėsi
- Kita Nesame klausę

10. Kokias matote galimybes folkloro ansamblio užsiėmimų metu su vaikais liaudies dainų mokytis iš archyvinių garso įrašų, gyvų pateikėjų?

- Galimybių nematote, nes repeticijose tam trūktų laiko
- Nematote prasmės
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo
- Paaiškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu
- Tokiam mokymui trūktų metodinių žinių
- Kita

11. Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai galėtų pradėti dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, klausytis archyvinių garso įrašų, bendrauti su pateikėjais? Paaiškinkite savo atsakymą.

Manau, kad tai priklauso ne nuo amžiaus, o nuo laikotarpio, kai vaikai dalyvauja folkloro veikloje. Manau, jog porą metų mokantis, atliekant folklorą, dalyvaujant įvairiuose su folkloru

susijusiuose renginiuose, būtų įdomu plėsti vaikų požiūrį ir žinias tiek klausantis garso įrašų, tiek dalyvaujant ekspedicijose.

Mokytojas nr. 4

1. Koks Jūsų darbo folkloro ansamblyje tikslas?
 - Ugdyti patriotiškumą
 - Ugdyti muzikalumą
 - Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika
 - Mokyti tradiciškai atlikti folklorą
 - Kita
2. Kaip susidomėjote folkloru?
 - Folklorinių ekspedicijų metu:
 - Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai:
 - Sudomino žmonės, patys užsiimančys tokia veikla:
 - Kita
3. Kaip folkloro ansamblyje mokote liaudies dainų?
 - Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais
 - Solfedžiuojate su vaikais iš natų
 - Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
 - Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais
 - Mokotės iš pateikėjų, gyvai su jais bendraudami
 - Kita
4. Kaip pats/pati mokotės liaudies dainų?
 - Iš natų
 - Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
 - Iš autentiškų garso įrašų
 - Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu
 - Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų
5. Koks būdas išmokti liaudies dainą Jums priimtinausias?
 - Iš natų
 - Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų
 - Iš autentiškų garso įrašų
 - Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu

- Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

6. Ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?

- Taip

- Ne

7. Jei taip – kodėl?

- Kartais galima duoti paklaustyti, bet mokytis – ne.

8. Jei ne – kodėl?

• Vaikus ir taip sunku sudominti folkloru, o pirminė folk. medž. Dažniausiai būna ne itin geros kokybės ir dažniausiai dainuoja vyresnio amžiaus žmonės, tad vaikams yra sunku suprasti. Be to vaikai nelabai mėgsta, kai dainuoja senoliai.

9. Jei per folkloro ansamblio užsiėmimus esate klausę archyvinių įrašų ar bendravę su pateikėjais, kokią daugumos vaikų reakciją pastebėjote?

- Susidomėjo
- Nesuprato tokio veiksmo prasmės
- Juokėsi
- Šaipėsi
- Kita

10. Kokias matote galimybes folkloro ansamblio užsiėmimų metu su vaikais liaudies dainų mokytis iš archyvinių garso įrašų, gyvų pateikėjų?

- Galimybių nematote, nes repeticijose tam trūktų laiko
- Nematote prasmės
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo
- Paaiškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu
- Tokiam mokymui trūktų metodinių žinių
- Kita

Mokytojas nr. 5

1. Koks Jūsų darbo folkloro ansamblyje tikslas?

- Ugdyti patriotiškumą
- Ugdyti muzikalumą
- Supažindinti su tradicijomis, tradicine muzika
- Mokyti tradiciškai atlikti folklorą

• Kita

2. Kaip susidomėjote folkloru?

• Folklorinių ekspedicijų metu:

• Jūsų tėvai/seneliai/proseneliai buvo liaudies dainininkai/muzikantai/šokėjai:

• Sudomino žmonės, patys užsiimantys tokia veikla:

• Kita

3. Kaip folkloro ansamblyje mokote liaudies dainų?

• Pirma padainuojate Jūs, tada kartojate kartu su vaikais

• Solfedžiuojate su vaikais iš natų

• Klausote autentiškų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais

• Klausote šiuolaikinių folkloro atlikėjų garso įrašų, tada kartojate kartu su vaikais

• Mokotės iš pateikėjų, gyvai su jais bendraudami

• Kita

4. Kaip pats/pati mokotės liaudies dainų?

• Iš natų

• Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų

• Iš autentiškų garso įrašų

• Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu

• Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

5. Koks būdas išmokti liaudies dainą Jums priimtinausias?

• Iš natų

• Iš šiuolaikinių liaudies dainų atlikėjų garso įrašų

• Iš autentiškų garso įrašų

• Iš liaudies muzikos pateikėjų, folkloro ekspedicijų metu

• Iš kitų šiuolaikinių folkloro atlikėjų

6. Ar manote, jog vaikus reikėtų supažindinti su pirmine folklorine medžiaga?

• Taip

• Ne

7. Jei taip – kodėl?

• Nes dainoje užkoduota daug daugiau nei žodžiai ar melodija. Iš natų, deja galim atkurti tik tikslų skambėjimą. Pateikėjas žino prasminius akcentus, jaučia tos dainos dvasią, nes ją dainuodavo įpindamas tradicijas, papročius.

8. Jei ne – kodėl?

•.....

9. Jei per folkloro ansamblio užsiėmimus esate klausę archyvinių įrašų ar bendravę su pateikėjais, kokią daugumos vaikų reakciją pastebėjote?

- Susidomėjo
- Nesuprato tokio veiksmo prasmės
- Juokėsi
- Šaipėsi
- Kita Kai pristatai ir atsakai į vaikų klausimus geba klausyti susidomėję. Ypač jei yra

konkreiti užduotis.

10. Kokias matote galimybes folkloro ansamblio užsiėmimų metu su vaikais liaudies dainų mokyti iš archyvinių garso įrašų, gyvų pateikėjų?

- Galimybių nematote, nes repeticijose tam trūktų laiko
- Nematote prasmės
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl senyvo žmonių amžiaus
- Vaikams tai būtų nepriimtina dėl neįprasto atlikimo būdo
- Paaškinus, vaikams tai turėtų būti įdomu
- Tokiam mokymui trūktų metodinių žinių
- Kita

11. Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai galėtų pradėti dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, klausyti archyvinių garso įrašų, bendrauti su pateikėjais? Paaškindite savo atsakymą.

• Nuo 16-18 metų galėtų dalyvauti ekspedicijose, jei turi „folklorinę“ aplinką ir anksčiau 13-14 metų. Klausyti archyvinių įrašų galėtų nuo pat gimimo. Turėtų būti parenkamos to amžiaus tarpsniui būdingos, suprantamos dainos. Sąmoningai, pradėjęs mokytis folkloro nuo 7 metų galėtų girdėti, klausyti įrašų su mokytojos komentarais. Turėtų būti aiškiai suvokiamas vertybinis, istorinis medžiagos reikšmingumas. Ypatingai vertinga patirtis vaikams, manyčiau, bendrauti su pateikėjais. Gaila, kad galimybių ir suvokimo vis mažiau turi patys mokytojai, mokantys folklorinių dainų.